

NGỌC LINH

Tiêu chí : A1, A2 & A3

Tỉnh: Kon Tum và Quảng Nam

Tình trạng bảo vệ: Khu Bảo tồn Thiên nhiên

Vĩ độ: 15°04'N

Kinh độ: 107°59'E

Diện tích: 29.763 ha

Độ cao: 500-2.598 m so với mặt biển

VCĐH / PVCĐH:

VCĐH Cao nguyên Kon Tum

Cảnh quan ưu tiên:

CA 1 - Trung Trường Sơn

Mô tả chung

VCQT có trung tâm là núi Ngọc Linh cao 2.598m, là đỉnh cao nhất của vùng cao nguyên Kon Tum. Sườn phía đông của núi Ngọc Linh thuộc địa giới tỉnh Quảng Nam, trong khi sườn phía tây thuộc địa giới tỉnh Kon Tum. Do đó, VCQT này bao gồm khu đề xuất bảo tồn thiên nhiên Ngọc Linh (Quảng Nam) và phần của Khu Bảo tồn Thiên nhiên Ngọc Linh (Kon Tum) thuộc các xã Mường Hoong và Ngọc Linh. Tại các đai độ cao dưới 1.000m so với mặt biển, thảm thực vật tự nhiên của VCQT là rừng thường xanh trên đất thấp, tuy nhiên, kiểu thảm thực vật này hầu như đã hoàn toàn biến mất ở phía bên tỉnh Kon Tum. Tại độ cao từ 1.000 đến 1.700m, VCQT có kiểu rừng thường xanh núi thấp. Ở độ cao trên 1.700m là rừng thường xanh núi cao và kiểu rừng thưa ở các đai cao nhất dọc theo các đỉnh đống. Rừng thường xanh trên núi cao tại đây đặc trưng bởi sự hiện diện của một loài hạt trần đặc hữu là Thông Đà Lạt *Pinus dalatensis*^{1,2}.

Khu hệ chim: Những nét chính

VCQT Ngọc Linh có đến năm trong số chín loài chim đặc hữu được xác định cho Vùng Chim Đặc hữu (VCĐH) Cao nguyên Kon Tum. Đáng chú ý nhất, VCQT này có hai loài chim có vùng phân bố toàn cầu chỉ giới hạn trong phạm vi của VCĐH Cao nguyên Kon Tum là Khướu Ngọc Linh *Garrulax ngoclinensis* và Khướu vằn đầu đen *Actinodura sodangorum*. Cả hai loài này đều được phát hiện ở vùng núi Ngọc Linh vào năm 1996 và là hai loài chim đầu tiên được mô tả mới cho khoa học ở vùng lục địa Đông Nam Á trong vòng 30 năm qua^{3,4}. Tuy cả hai loài này sau đó đều có ghi nhận ở một số khu vực lân cận, VCQT Ngọc Linh vẫn là một địa điểm quan trọng cho việc bảo tồn chúng. Năm loài chim có vùng phân bố hẹp được ghi nhận tại VCQT Ngọc Linh có giới hạn độ cao phân bố khác nhau, và do đó, cần phải giữ được tất cả các cấp độ sinh cảnh theo độ cao thì mới có thể đảm bảo bảo tồn được cả năm loài này. VCQT Ngọc Linh cũng là nơi có cấp độ sinh cảnh tự nhiên theo độ cao rộng nhất ở Việt Nam với những vùng rừng nguyên sinh liên tục từ 150 đến 2.598m². Ngoài các loài có vùng phân bố hẹp, VCQT Ngọc Linh còn là nơi có khá nhiều phân loài đặc hữu của VCĐH Cao nguyên Kon Tum⁵.

Loài	Tiêu chí VCQT	Tình trạng	VCQT khác	Ghi chú
Trĩ sao <i>Rheinardia ocellata</i>	A1, A2	VU	15	Loài này nhiều lần được ghi nhận phía bên Quảng Nam từ tháng 3 đến 4/1999 ² .
Khướu Ngọc Linh <i>Garrulax ngoclinensis</i>	A1, A2	VU	1	Một mẫu vật của loài này được thu vào tháng 5/1996 và hai mẫu được thu vào tháng 4/1998 ³ . Cả ba mẫu đều được thu ở phía Kon Tum tại tầng tán thấp trong rừng thường xanh núi cao nguyên sinh ở độ cao 2.000 đến 2.200m ³ . Ngoài ra, loài này được ghi nhận ở phía Quảng Nam trong thời gian từ tháng 3-5/1998 ² .
Khướu vằn đầu đen <i>Actinodura sodangorum</i>	A1, A2	VU	1	Một mẫu vật của loài này được thu vào tháng 5/1996 và mẫu thứ hai được thu vào tháng 3/1998 ⁴ . Cả ba mẫu đều được thu ở phía Kon Tum ở độ cao 2.000 đến 2.200m ⁴ . Ngoài ra, nghe thấy tiếng kêu của loài này ở phía Kon Tum vào tháng 3/1998 ² (J.C Eames in litt. 1998).
Niệc nâu <i>Anorrhinus tickelli</i>	A1, A3	NT	16	Loài này được ghi nhận trong thời gian từ tháng 3-5/1998 ^{1,2} .
Trèo cây mỏ vàng <i>Sitta solangiae</i>	A1, A2	NT	11	Loài này được ghi nhận ở phía Quảng Nam trong thời gian từ tháng 3-4/1998 ² .

Loài	Tiêu chí VCQT	Tình trạng	VCQT khác	Ghi chú
Khướu đầu đen <i>Garrulax milleti</i>	A1, A2	NT	8	Một vài lần quan sát hoặc nghe thấy tiếng kêu của loài này và thu được một mẫu vật tại tỉnh Quảng Nam trong thời gian từ tháng 3 -4/ 1999 ² .

Loài chỉ phân bố trong một đơn vị địa sinh học: Khu vực này đáp ứng tiêu chí A3 do có 38 loài chỉ phân bố trong Đơn vị Địa Sinh học Rừng á nhiệt đới Trung Quốc - Hymalayan (08). Xem Phụ lục 4 để biết chi tiết.

Các loài khác đang được quan tâm bảo tồn

Loài	Tình trạng	Loài	Tình trạng
Khỉ vàng <i>Macaca mulatta</i> ²	NT	[Rùa sa nhân <i>Pyxidea mouhotii</i>] ¹	EN
Khỉ mặt đỏ <i>Macaca arctoides</i> ²	VU	[Rùa núi vàng <i>Indotestudo elongata</i>] ¹	EN
Vọc vá chân nâu/ Vọc vá chân xám <i>Pygathrix nemaeus nemaeus / cinerea</i> ²	DD/EN	[Ba ba gai <i>Palea steindachneri</i>] ¹	EN
[Rùa đầu to <i>Platysternon megacephalum</i>] ¹	EN	Thông Đà Lạt <i>Pinus dalatensis</i> ^{1,2,6}	VU
[Rùa hộp trán vàng <i>Cuora galbinifrons</i>] ¹	CR	Thông tre lá ngắn <i>Podocarpus neriifolius</i> ^{1,2}	DD
[Rùa hộp ba vạch <i>Cuora trifasciata</i>] ¹	CR	Đỉnh tùng <i>Cephalotaxus manni</i> ¹	VU
[Rùa đất Spengle <i>Geoemyda spengleri</i>] ¹	EN	Đẻ tùng Poilane <i>Amentotaxus poilanei</i> ¹	VU
		[Sơn dương <i>Naemorhedus sumatraensis</i>] ²	VU

Ghi chú: [] = Ghi nhận chưa có kiểm chứng.

Các mối đe dọa đối với đa dạng sinh học

Các mối đe dọa chính đối với tính đa dạng sinh học của VCQT Ngọc Linh là phá rừng làm nương rẫy, săn bắn, khai thác quá mức lâm sản phi gỗ (LSPG), khai thác gỗ và phát triển cơ sở hạ tầng. Theo một phân tích viên thám gần đây thì tốc độ phá rừng làm nương rẫy trong VCQT chưa cao. Tuy nhiên, tốc độ này sẽ tăng lên khi dân số ở các khu vực xung quanh VCQT tăng cả do nguyên nhân tăng dân tự nhiên hay tăng cơ học. Săn bắn hiện nay đang diễn ra ở mức độ cao, cả để bổ sung khẩu phần ăn tại chỗ và đáp ứng nhu cầu của thị trường động vật hoang dã. Việc sử dụng các loại bẫy thông lọng đang đe dọa nghiêm trọng các loài chim kiếm ăn trên mặt đất như Trĩ sao *Rheinardia ocellata*. Việc khai thác gỗ và LSPG hiện đang diễn ra ở mức độ thấp, chủ yếu là để đáp ứng nhu cầu tại chỗ. Tuy nhiên, hoạt động này sẽ trở nên không bền vững khi nhu cầu thương phẩm đối với các loại lâm sản tăng².

Có lẽ mối đe dọa lớn nhất đối với tính đa dạng sinh học của VCQT là việc phát triển cơ sở hạ tầng. Hiện đang có kế hoạch làm một con đường và xây dựng một khu kinh tế mới ở gần VCQT bên phía Quảng Nam. Ngoài ra, đang có kế hoạch làm đường đến các xã Mường Hoong và Ngọc Linh bên phía tỉnh Kon Tum. Các hoạt động phát triển này sẽ làm tăng sức ép của con người lên các nguồn tài nguyên thiên nhiên của VCQT và làm cho vùng trở nên mở cửa đối với nhu cầu và sức ép của thị trường bên ngoài².

Mối đe dọa	Độ nghiêm trọng
Thâm canh nông nghiệp	•
Săn bắn	••
Phát triển cơ sở hạ tầng	••
Khai thác chọn gỗ / củi	•
Khai thác không bền vững LSPG	•

Các hoạt động bảo tồn

- Năm 1986, Chính phủ Việt Nam đã ra quyết định thành lập Khu Bảo tồn Thiên nhiên Ngọc Linh (Kon Tum)⁷.
- Năm 1998, kế hoạch đầu tư Khu Bảo tồn Thiên nhiên Ngọc Linh (Kon Tum) được xây dựng, và sau đó, ban quản lý cho khu này được thành lập⁷.
- Năm 2000, nghiên cứu khả thi thành lập Khu Bảo tồn Thiên nhiên Ngọc Linh (Quảng Nam) được thực hiện và đã được Ủy ban Nhân dân tỉnh Quảng Nam phê chuẩn^{1,2}.

Kiến nghị

- Ngọc Linh (Quảng Nam) cần được chính thức công nhận là khu bảo tồn thiên nhiên và ban quản lý cho khu vực cần được nhanh chóng thành lập².
- Cần coi quy hoạch quản lý tổng thể và các biện pháp hợp tác thực tế trong công tác bảo vệ rừng giữa hai ban quản lý của hai khu bảo tồn là mục tiêu lâu dài và quan trọng nhất của VCQT
- Các chương trình lâm nghiệp xã hội của Nhà nước cần phải được mở rộng đến các khu vực xung quanh VCQT để lôi kéo sự tham gia của người dân vào công tác bảo vệ rừng và giảm mức độ phụ thuộc của họ vào tài nguyên thiên nhiên.
- Cần thực hiện một chương trình lồng ghép các hoạt động kiểm soát săn bắn, bao gồm tăng cường thực thi pháp luật và quy chế quản lý khu bảo vệ, nâng cao nhận thức bảo tồn, kiểm soát thị trường động vật hoang dã và thúc đẩy việc tìm các nguồn thu nhập thay thế cho người dân².

- Cần đưa vào thực hiện một chương trình lồng ghép các biện pháp để ngăn chặn việc phá rừng làm nương rẫy trong tương lai, bao gồm công nhận quyền sử dụng đất của các cộng đồng địa phương, kế hoạch hóa gia đình và kiểm soát dòng người di cư tự do².

Tài liệu tham khảo

1. Lê Trọng Trái, Richardson, W. J., Bùi Đắc Tuyên, Lê Văn Châm, Nguyễn Huy Dũng, Hà Văn Hoạch, Nguyễn Văn Sáng, Monastyrskii, A. L. và Eames, J. C. (1999) *Kế hoạch đầu tư khu Bảo tồn Thiên nhiên Ngọc Linh, tỉnh Kon Tum*. Hà Nội: Chương trình BirdLife Quốc tế tại Việt Nam và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng.
2. Tordoff, A. W., Trần Hiếu Minh và Trần Quang Ngọc (2000) *Nghiên cứu khả thi thành lập Khu Bảo tồn Thiên nhiên Ngọc Linh, tỉnh Quảng Nam, Việt Nam*. Hà Nội: Chương trình BirdLife Quốc tế tại Việt Nam và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng.
3. Eames, J. C., Lê Trọng Trái and Nguyen Cu (1999a) A new species of laughingthrush (Passeriformes: Garrulacinae) from the western highlands of Vietnam. *Bull. B.O.C.* 119: 4-15.
4. Eames, J. C., Lê Trọng Trái, Nguyen Cu and Eve, R. (1999b) New species of barwing Actinodura (Passeriformes: Sylviinae: Timaliini) from the western highlands of Vietnam. *Ibis* 141: 1-10.
5. Eames, J. C. (2002) Eleven new sub-species of babbler (Passeriformes: Timaliini) from Kon Tum province, Vietnam. *Bull. B.O.C.* 122(2): 109-141.
6. Nguyen Tien Hiep and Vidal, J.E (1996) [*Flore du Cambodge du Laos et du Vietnam*]. Vol. 28: Gymnospermae. Museum National D'Histoire Naturelle. (In French).
7. Birdlife International và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng (2001) *Sách Thông tin về các Khu Đặc dụng Hiện có và Đề xuất tại Việt Nam*. Hà Nội, Việt Nam: Chương trình BirdLife Quốc tế tại Việt Nam và Viện Điều tra Quy hoạch Rừng.

Khướu Ngọc Linh *Garrulax ngoclinensis*